

JAROSŁAW MARKIETA

rzecznik patentowy
europejski rzecznik patentowy
zawodowy pełnomocnik EUIPO
Kancelaria Rzeczników Patentowych
J. Markieta, M. Zielińska-Lazarowicz Sp. partnerska

Ochrona wzoru przemysłowego

– małe prawo wielkiej mocy

W XXI w. świat prowadzi technologiczną rywalizację, a funkcjonalność produktów przekracza granice zwykłej użyteczności. W parze z galopującym postępowaniem technicznym idzie forma. Choć takie pojęcia, jak design i wzornictwo kojarzą się głównie ze światem mody, architekturą czy dobrami luksusowymi, to obecne są w każdej dziedzinie życia – począwszy od artykułów spożywczych i ich opakowań, przez kosmetyki, meble, lampy, materiały budowlane i wnętrzarskie, po produkty medyczne, części maszyn, motoryzację, lotnictwo, kolej i przemysł maszynowy. Wygląd zewnętrzny produktu to bowiem również jego siła nabywcza.

Atrakcyjna forma, kształt, kolor, ornamentacja to cechy, które wyróżniają produkt i przyciągają uwagę klientów, nie tylko na półce sklepowej, ale coraz częściej w sklepie on-line, gdzie kupuje się przede wszystkim wzrokiem i „wygrywa” to, co ma szansę wybić się z oferty i zostać zauważone przez kupującego. Nawet tam, gdzie istotna jest funkcja, liczy się forma i zewnętrzna postać produktu, będąca często wynikiem długotrwałej pracy zespołu projektantów. Zachowanie równowagi między funkcjonalnością a estetyką artykułów przemysłowych, na wskroś użytkowych, wymaga połączenia specjalistycznej wiedzy technicznej i technologicznej z kreatywnością twórcy, dlatego zasługuje na szczególną ochronę. Techniczne owoce pracy twórczej o charakterze wynalazczym mogą być przedmiotem ochrony patentowej, natomiast nowoczesną i oryginalną postać zewnętrzną produktu można chronić przez rejestrację wzoru.

Szczególnie atrakcyjną formę ochrony zapewniają regulacje prawne Unii Europejskiej. W myśl art. 3 Rozporządzenia Rady (WE) NR 6/2002 z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych za wzór uważa się po-

stać całego lub części produktu, wynikającą w szczególności z cech linii, konturów, kolorystyki, kształtu, tekstury, materiałów samego produktu lub jego ornamentacji. Produkt oznacza każdy przedmiot przemysłowy lub rzekodzielniczy, w tym części przeznaczone do stworzenia produktu złożonego, opakowanie, wygląd zewnętrzny, symbole graficzne, typografia pisma, z wyłączeniem programów komputerowych. Z kolei produkt złożony to produkt składający się z wielu części, które mogą być zastępowane, co umożliwia rozłożenie i ponowne złożenie produktu.

Zasady uznania nowości wzoru

Wzór jest chroniony jako wzór wspólnotowy w zakresie, w jakim jest nowy i ma indywidualny charakter. Nowość wzoru wymaga, aby przed datą zgłoszenia do rejestracji lub przed datą pierwszeństwa identyczny wzór nie był udostępniony publicznie przez stosowanie, wystawienie lub ujawnienie w inny sposób. Wzór uważa się za identyczny z innym udostępnionym publicznie wzorem także wówczas, gdy różni się od niego jedynie nieistotnymi szczegółami.

W przypadku wzoru, który jest stosowany lub zawarty w części składowej produktu złożonego wzór będzie uważany za nowy i mający indywidualny charakter jedynie wtedy, gdy część składowa włączona do produktu złożonego pozostaje widoczna podczas zwykłego stosowania tego produktu i w takim stopniu, w jakim te widoczne cechy części składowej spełniają swoje wymogi co do nowości i indywidualnego charakteru. Zwykłe stosowanie oznacza używanie przez użytkownika końcowego, wyłączając konserwację, obsługę i naprawę. Z kolei indywidualny charakter wzoru oceniany jest z punktu widzenia tzw. zorientowanego użytkownika produktów danego rodzaju, przy uwzględnieniu zakresu swobody twórczej projektanta w opracowaniu wzoru. Uznaje się, że wzór ma indywidualny charakter, jeżeli wywiera na zorientowanym użytkowniku odmienne ogólne wrażenie w stosunku do wzoru wcześniejszego, który został udostępniony publicznie.

Wzorem przemysłowym mogą być zatem chronione zarówno postać produktu w całości, np. krzesło, garnek, samochód, tramwaj, jak również tylko jego część, np. oparcie, uchwyt, wyposażenie pojazdu, fotel, maska, kołpak. Wzór wspólnotowy nie obejmuje natomiast cech produktu wynikających wyłącznie z funkcji technicznej, jak również cech postaci produktu, które muszą być konieczne odtworzone w dokładnej formie i wymiarach, aby umożliwić produktowi, w który włączono wzór lub w którym jest on zastosowany, aby mógł zostać mechanicznie złożony lub połączony z innym produktem lub mógł zostać umieszczony w nim, na nim albo dookoła niego, tak aby oba produkty mogły spełniać swoje funkcje. Możliwa jest natomiast ochrona wzoru służącego zapewnieniu wielokrotnego składania lub łączenia wzajemnie wymienialnych produktów w ramach systemu modułowego.

Charakter terytorialny

Ochrona wzorów ma charakter terytorialny, tzn. jest ograniczona do terytorium państwa, w którym zostały zarejestrowane. W przypadku wzorów wspólnotowych, których rejestracją

zajmuje się Urząd Unii Europejskiej ds. Własności Intelktualnej (EUIPO) z siedzibą w Alicante w Hiszpanii, rejestracja wzoru wspólnotowego obejmuje wszystkie 27 państw Unii Europejskiej, a zatem również Polskę.

Atrakcyjność tej formy ochrony wynika przede wszystkim z szybkiego procesu rejestracji. Postępowanie przed EUIPO ograniczone jest bowiem do badania wymogów formalnych, co w przypadku wzorów wspólnotowych umożliwia uzyskanie ochrony nawet w ciągu 24 godzin. Elementem koniecznym do rejestracji wzoru jest ilustracja wzoru, przy czym może to być fotografia, rysunek, wizualizacja komputerowa. Wybór należy wyłącznie do zgłaszającego i przedmiotu zgłoszenia. Przykłado-

że jest to opłata za pięć lat ochrony, to podstawowy koszt rejestracji wzoru unijnego w przeliczeniu na jedno państwo na jeden rok wynosi 2,60 euro (!). Rejestracja wzoru unijnego jest więc nieporównywalnie korzystniejsza od sumy krajowych rejestracji wzoru w każdym państwie oddzielnie. Co więcej, koszty zgłoszenia wzoru unijnego można jeszcze bardziej obniżyć, dokonując tzw. zgłoszenia zbiorowego. W przypadku zgłoszenia zbiorowego obejmującego większą liczbę wzorów opłata urzędowa za pierwszy wzór w zgłoszeniu zbiorowym wynosi 350 euro, za wzory od 2. do 10. – 175 euro za każdy wzór, natomiast każdy kolejny wzór począwszy od 11. będzie kosztował jedynie 80 euro. Dla porównania, zgłoszenie jednego

■ TECHNICZNE OWOCE PRACY TWÓRCZEJ O CHARAKTERZE WYNAŁAZCZYM MOGĄ BYĆ PRZEDMIOTEM OCHRONY PATENTOWEJ, NATOMIAST NOWOCZESNĄ I ORYGINALNĄ POSTAĆ ZEWNĘTRZNĄ PRODUKTU MOŻNA CHRONIĆ PRZES REJESTRACJĘ WZORU.

wo tam, gdzie istotny jest kształt, a nie kolor, większy zakres ochrony może zapewnić przedstawienie wzoru na rysunku zamiast barwnej fotografii produktu, w którym wzór został zastosowany.

Zarejestrowany wzór przemysłowy chroniony jest przez pięć lat, począwszy od daty zgłoszenia, zaś jego ochrona może być przedłużona o dalsze ochrony pięcioletnie. Maksymalnie ochrona wzoru wspólnotowego nie może trwać dłużej niż 25 lat i jest uzależniona od wniesienia opłaty za kolejne pięcioletnie okresy ochrony.

Koszty zgłoszenia

Zgłoszenie jednego wzoru to koszt 350 euro, przy czym koszt ten obejmuje już pierwsze pięć lat ochrony. Zatem za kwotę zaledwie 350 euro uzyskuje się wyłączne prawo do swojego wzoru na terytorium wszystkich 27 państw członkowskich, w tym Polski, co przekłada się na niespełna 13 euro na jedno państwo. Wziąwszy pod uwagę,

wzoru w Polsce w postępowaniu w trybie krajowym przed Urzędem Patentowym RP to koszt około 520 zł, przy czym 300 zł to opłata za zgłoszenie, a pozostałe opłaty to koszt publikacji i pierwszego pięcioletniego okresu ochrony.

Prawo do wyłączności

Co daje prawo z rejestracji wzoru wspólnotowego? Podobnie jak patent, prawo wynikające z rejestracji wzoru wspólnotowego jest prawem wyłącznym, co oznacza, że zapewnia uprawnionemu wyłączne prawo do posługiwania się wzorem na terytorium wszystkich państw Unii Europejskiej.

Dzięki rejestracji wzoru zyskuje się wyłączność używania wzoru na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej. Oznacza to w konsekwencji prawo do zakazywania wszystkim podmiotom – które nie mają zgody uprawnionego – wytwarzania, oferowania, wprowadzania do obrotu, importu, eksportu lub używania produktu, w którym wzór został

zawarty lub zastosowany, a także składowania takiego produktu w tych celach. Uprawniony może korzystać z uzyskanej wyłączności sam, np. produkując i sprzedając produkty według wzoru, ale może również czerpać profity z licencjonowania zarejestrowanego wzoru w postaci opłat licencyjnych.

Rozporządzenie unijne oferuje również ochronę wzoru niezarejestrowanego, jednak ochrona wzoru niezarejestrowanego trwa jedynie trzy lata od daty pierwszego publicznego ujawnienia wzoru i ogranicza się tylko do ochrony przed kopiowaniem. Już na pierwszy rzut oka widać, że taka „nieformalna” ochrona, bez rejestracji, jest słabsza. W przypadku sporu to na uprawnionym będzie każdorazowo ciążył obowiązek wykazania wszystkich okoliczności – co jest przedmiotem ochrony, kiedy nastąpiło pierwsze publiczne ujawnienie oraz komu przysługuje ochrona. W przypadku rejestracji wzoru wspólnotowego w jednym dokumencie wydanym przez EUIPO w wersji cyfrowej

JAROSŁAW MARKIETA

Z wykształcenia magister inżynier automatyk o specjalności robotyka. Zawodowo zajmuje się wsparciem przedsiębiorstw w zakresie prawa własności przemysłowej. Od 2003 r. stopniowo uzyskiwał uprawnienia do występowania przed Urzędem Patentowym RP oraz bezpośrednio przed Europejskim Urzędem Patentowym (EPO), Europejskim Urzędem ds. Ochrony Własności Intelektualnej (EUIPO) i Biurem Międzynarodowym Światowej Organizacji Ochrony Własności Intelektualnej (IB/WIPO). Z powodzeniem uzyskuje patenty europejskie dla podmiotów z Polski, USA oraz Chin. Z sukcesem reprezentował uprawnionych z patentów w postępowaniach sądowych dotyczących egzekwowania naruszonych praw patentowych. Aktywnie prowadzi wykłady dla aplikantów rzecznikowskich w zakresie oceny przesłanek zdolności patentowej, zasad redagowania opisu patentowego oraz postępowań międzynarodowych. Członek stowarzyszeń i organizacji międzynarodowych zrzeszających zawodowych pełnomocników zajmujących się ochroną własności przemysłowej.

wszystkie tego typu okoliczności zostaną potwierdzone i dopóki prawo nie zostanie unieważnione lub nie wygaśnie, właściciel wzoru będzie mógł się na swoje prawo powoływać. Podobnie sytuacja wygląda, kiedy „nasz” wzór zostanie zarejestrowany przez inny podmiot. W przypadku, gdy nie rejestrujemy swojego wzoru, nawet mając formalnie

wcześniejsze prawo trzeba będzie się natrudzić, żeby je udowodnić i unieważnić nieuczciwą rejestrację. Świadczenie rejestracji wzoru wspólnotowego pomaga wykazać swoje prawa do wzoru, a informacja o ochronie widoczna w powszechnie dostępnych bazach danych podnosi świadomość prawną i buduje przewagę konkurencyjną. ■